

Ogluny synan ogy

Category: Halk döredijiligi we rowaýatlar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Ogluny synan ogy Halkyň hazynasyndan

► OGLUNY SYNAN OGY

Bir atly ogy gartaşandan soň, özüne oruntutar saýýan ogluny synap görüpdür. Ol bir gün agşam ogluna goňşularynyň geçisini ogurlap gelmegi tabşyrypdyr. Ol gidensoň kakasy öz ýanyndan tejirbesiz ogy agyla girip, awuna ýapysanda geçi gygyrar, şunluk bilenem ogly ele düşer diýip çaklapdyr. Emma az wagtdan soň, ogly geçini idenekledip getiripdir. Görse, geçiniň agzy uşlyp bilen mazaly saralgy eken. Muny gören kakasy «Bi-ýä türgenleşiberen eken» diýip, kanagatlanma bilen pyşyrdapdyr. Kakasy geçini bukurak ýere eltdiräge-de, ogluna soýdurypdyr. Şonda ogrynyň ogly geçiniň bir böwregini ogurlapdyr. Eti öýe getirenlerinden soň, bir böwregiň ýokdugyny gören kakasy ogluna geňirgenmek bilen garap:

- Hany munuň bir böwregi? – diýip sorapdyr.
- Aslynda bu geçiniň böwregi bir eken.
- Aldajak adamyňy daşdan gözle! Geçiň böwregi iki bolmaly.
- Meniň goparyp alanym-a ýeke böwrek. Beýlekisini şeytan kakan bolaymasa...

Böwregi oglunyň ogurlandygyny bilip duran kakasy oňa toba etdirmekligi ýüregine düwüpdür. Ol ogluna käýinip-sögünýär, çalak-çulak kak-sok edip, tenini awundyrýar. Emma ogly lal-jim bolup, eden ogurlygyny boýnuna almandyr.

Kakasy aşaklyk bilen ogluny synamaklygy dowam etdiripdir. Ertesi agşam ol ogluny yzyna tirkäp, patysanyň köşgüne tarap gidipdir. Iki kişi haýatdan aşyp, howla giräge-de, gazna saklanýan ymaratyň üçegine çykypdyr. Olar gylyçdyr pyçak bilen köwçeläp, tamyň depesinden adam giräýer ýaly deşik edipdirler. Soňra kakasy oglunyň biline ýüp daňyp, ony deşikden aşak sallapdyr. Geregini edinenden soň, ogy biline ýüp dakdyryp, ogluny ýokaryk çekipdir. Ogly deşigiň agzyba gelip, çykmakçy

bolanda kakasy:

– Dogryňy aýt, böwrek ikimidi? – diýip sorapdyr.

Ogly başyny ogar-ogary etdirip:

– Ýok, birdi – diýipdir.

Kakasy soragyny üç gezek gaýtalasa-da, şondan başga jogap bolmandyr. Oglunyň diliniň berkligine guwanan kakasy onyň kynçylykdan baş alyp çykyşyny hem synamakçy bolupdyr. Ol tutup duran ýüpüni pyçak bilen kesip goýberipdir welin, ogly aşak gaýdypdyr.

Ertesi gaznanyň ýarylandygyny aňan sakçylar ogrynyň ogluny südenekledip patyşanyň ýanyna alyp barypdyrlar. Patyşa ýaňy murty taban, suwlaň oglany synlandan soň:

– Bi seniň ýeke özüň başarjak zadyň däl. Seni gazna sallan kim? – diýip sorapdyr.

– Meni tamyň üstüne elten adam.

– Iki torba altyny alyp giden kim?

– Meni tamyň üstündäki deşikden aşak sallan adam.

– Ol adama kim diýerler.

– Bilemok.

– Görseň tanarmyň?

– Tanaman.

Patyşa hernaçe sykaja salsa-da, oglan şondan başga zat aýtmadyr. Ogrynyň hötjetligine jany ýanan patyşa ony dardan asmaklyga höküm edipdir.

Ertesi oglany şäheriň ortasyndaky meýdança eltip, dardan asmakçy bolupdyrlar. Şonda oglanyň kakasy adamlaryň arasy bilwn baraga-da, öňräge çykyp ardynjyrapdyr-da, özüniň bardygyny mälim edipdir. Soňra bolsa ogluna iki barmagyny görkezäge-de: «Böwrek ikimidi?» diýip sorapdyr. Oglan boýnundan dar agajynyň halkasy ildiriljek bolup durka-da, öňki aýdanyndan dänmändir. Ol ýeke barmagyny görkezip: «Böwrek birdi» diýip, jogap gaýtarypdyr. Oglanyň barmagyny çommaldyp, kimdir biri bilen «sözleşendigini» gören patyşa onuň ýanyna gelip:

– Sen barmagyňy çommaldyp, kimdir birine yşarat etdiň. Eger seni gazna sallan ogry jemagatyň içinde bar bolsa aýt? Şony görkezseň, seni ölümden halas edeyin – diýipdir.

Oglan ölümiň öň ýanynda duran bolsa-da, kakasyny paş etmändir.
Ol:

– Ýaňy ho taýda duran şeýtan maňa iki barmagyny çommaldyp:
«Hudaý ikidir, şony ykrar etseň, patyşanyň ugruny tapyp, seni
ölümden sypdyraýyn» diýdi. Menem oňa: «Hudaý birdir, ölmeli
bolsa öläýjek» diýdim diýipdir.

Oglanyň Hudaýa diýseň wepalydygyna göwni ýeten patyşa günäsini
geçip, ony ölümden halas edipdir. Onsoň patyşadan göwni biten
oglanyň kakasy hem gaznadan äkiden altynlaryny yzyna getirip
beripdir. Ogry bolsalar-da mertligi, ynsaplylygy üçin, patyşa
olara sarpa goýupdyr. Ol kakasydyr ogluna halat-serpaý ýapyp,
ýolharjy berip, olary öýlerine ugradypdyr.

Bazar ÖWEZOW,

Türkmenistanyň Halk ýazyjysy. Halk döredijiligi we rowaýatlar